

Universalaus dizaino mokymai

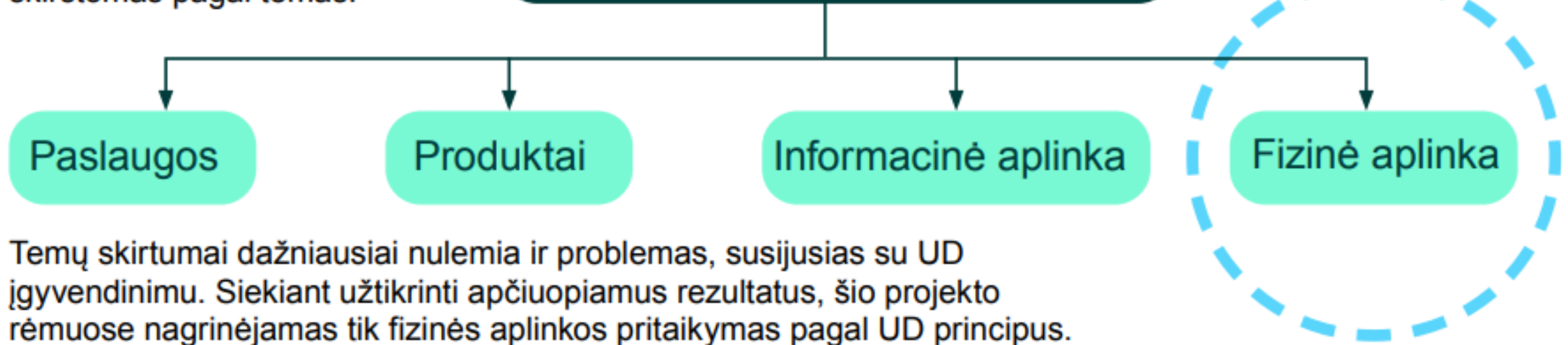

Parengė: Ana Staševičienė, 2023 m.

Universalaus dizaino plėtros analizė ir taikymo sritys

UD konceptas labai platus,
todėl dažniausiai būna
skirstomas pagal temas.

UNIVERSALUS DIZAINAS

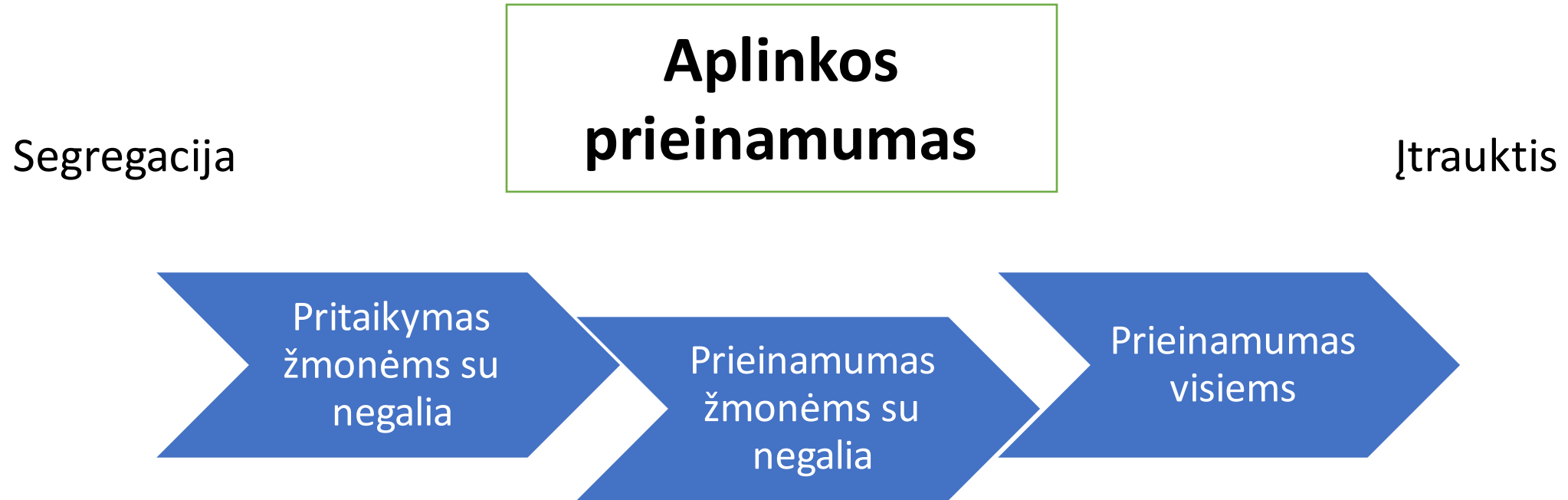

PROBLEMOS

Atlikus pirminę temos apžvalgą, matome, jog **išryškėja keletas atsikartojančių problemų:**

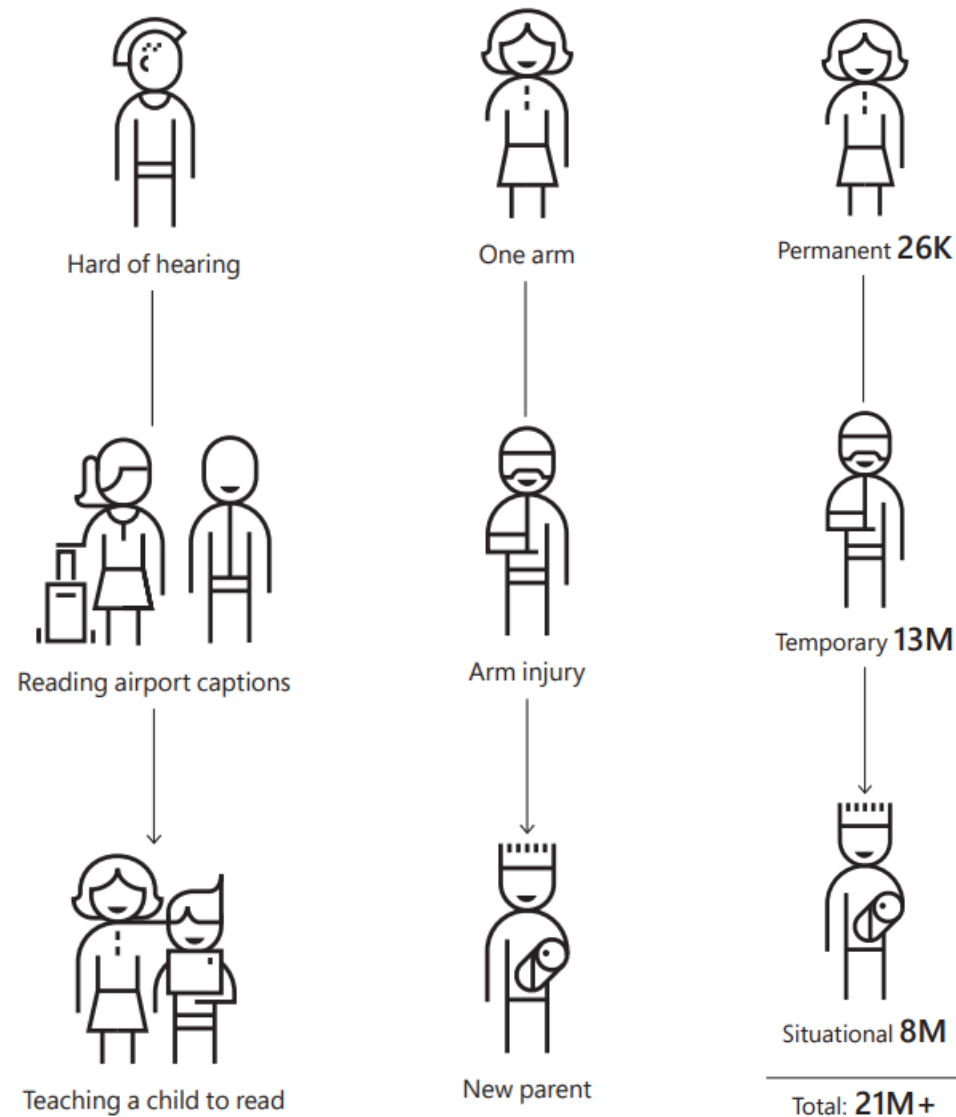
- Neigiamų visuomenės nuostatų egzistavimas;
- Menkas sąmoningumas (UD ≠ tik ŽN poreikių tenkinimui);
- Nesisteringa informacija ir pavieniai įgyvendinimo pavyzdžiai;
- Kompetentingų specialistų trūkumas;
- UD vertinimo, stebėsenos ir kontrolės trūkumas;
- Spragos teisinėje bazėje.

Ar vienodai suprantame prieinamumą?

Kas yra negalia?

	Permanent	Temporary	Situational
Touch	 One arm	 Arm injury	 New parent
See	 Blind	 Cataract	 Distracted driver
Hear	 Deaf	 Ear infection	 Bartender
Speak	 Non-verbal	 Laryngitis	 Heavy accent

UD ištakos. 1949 m. JAV Tim Nugents „THE GAME CHANGER“ University of Illinois

CELEBRATING 75 YEARS

A LEGACY OF ACCESSIBILITY.

**MYACCESS
CENTER**

**TESTING
ACCOMMODATIONS**

**INTERPRETING AND
LIVE CAPTIONING**

**ACCESSIBLE
MEDIA SERVICES**

**SUPPORT
SERVICES**

WE ARE PIONEERS OF EMPOWERMENT

Aplinkos pritaikymas ir universalus dizainas (JAV)

1949

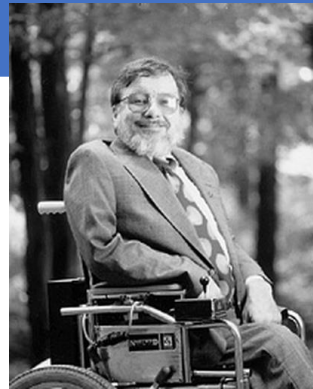
Aplinkos pritaikymas
žmonėms su negalia

1949 m. Tim Nugents. Sukūrė pirmą studijų programą studentams su negalia bei inicijavo, kad II pasaulinio karo veteranai turėtų teisę lygiomis teisėmis su kitais naudotis viešosiomis paslaugomis

1973

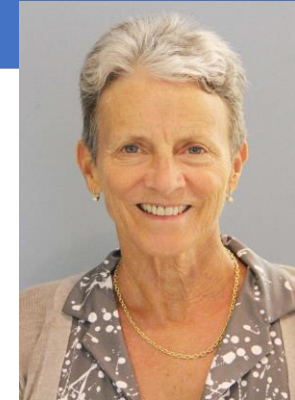
UD

1973 m. Ronald Mace, architektas ir Šiaurės Karolinos valstijos universiteto Universalios dizaino centro direktorius. Termino UD autorius. Taip pat jis sukūrė pirmąjį prieinamos statybos kodeksą, kuris tapo įstatymu Šiaurės Karolinoje

1984

UD + UDL

Universalus mokymuisi skirtas dizainas (UDL) buvo sukurtas **1984 m.**, kai **dr. David Rose ir dr. Anne Meyer**, du mokslininkai iš Harvardo absolventų mokyklos, įsteigė CAST, Inc., taikomųjų specializuotų technologijų centrą.

INTEGRACIJA

ĮTRAUKTIS

Aplinkos pritaikymas ir universalus dizainas (Lietuva)

2023 m. Lietuva mini tris dešimtmečius nuo aplinkos prieinamumo reguliavimo pradžios **1993** metais ir paieškoti kelių į priekį.

Neįgaliųjų teisių konvencija ir Neįgaliųjų teisių konvencijos fakultatyvus protokolą, priimti **2006 m.** gruodžio 13 d. JTO generalinės Asamblėjos 61 – oje sesijoje

2010 m. LR įstatymas dėl Jungtinių Tautų Neįgaliųjų teisių konvencijos ir jos fakultatyvaus protokolo ratifikavimo

1993 - 2001

Aplinkos pritaikymas žmonėms su negalia

2001 m. birželio 14 d. LR Aplinkos ministro įsakymas Nr. 317 „Dėl STR 2.03.01:2001 „Statiniai ir teritorijos. Reikalavimai žmonių su negalia reikmėms“ patvirtinimo“

2010 - 2020

UD

Statybos techninis reglamentas STR 2.03.01:**2019** „Statinių prieinamumas“

Įsakymas D1-183 **2023-06-08** Dėl Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2019 m. lapkričio 4 d. įsakymo Nr. D1-653 „Dėl statybos techninio reglamento STR 2.03.01:2019 „Statinių prieinamumas“ patvirtinimo“ pakeitimo (Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija)

2022- 2030

UD + UDL

2021–2030 M. NEĮGALIESIEMS TINKAMOS APLINKOS VIŠOJE GYVENIMO SRITYSE PLĖTROS PROGRAMA

Švietimo įstatymo Nr. I-1489 5, 14, 21, 29, 30, 34 ir 36 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 45(1) straipsniu įstatymo projektas

INTEGRACIJA

ĮTRAUKTIS

Negalios aspektas turi būti integruotas į visas politikos sritis

- JTO Neįgaliųjų teisių konvencijos įgyvendinimas
- Europos sąjungos 2021-2030 m. Neįgaliųjų teisių strategijos įgyvendinimas
- Nacionalinė pažangos programa „Lietuva 2030“
- Memorandumas „Dėl švietimo ir sveikatos priežiūros įstaigų prieinamumo“
- Memorandumas „Dėl transporto priemonių ir transporto fizinės ir informacinės infrastruktūros pritaikymo individualių poreikių turintiems žmonėms“
-

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
NEĮGALIŲJŲ SOCIALINĖS INTEGRACIJOS ĮSTATYMO NR. I-2044 PAKEITIMO
ĮSTATYMAS**

2022 m. gruodžio 20 d. Nr. XIV-1722
Vilnius

**1 straipsnis. Lietuvos Respublikos neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymo
Nr. I-2044 nauja redakcija**

Pakeisti Lietuvos Respublikos neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymą Nr. I-2044 ir jį išdėstyti taip:

**„LIETUVOS RESPUBLIKOS
ASMENS SU NEGALIA TEISIŲ APSAUGOS PAGRINDŲ
ĮSTATYMAS**

- LR Seimas 2022 m. gruodžio 20 d. priėmė LR Neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymo Nr. I-2044 pakeitimo įstatymą, kurio nauja redakcija įsigalios 2024 m. sausio 1 d.

**Normalu būti
kitokiam.**

*Visi vienodai supranta
UD ir jo principų
taikymą*

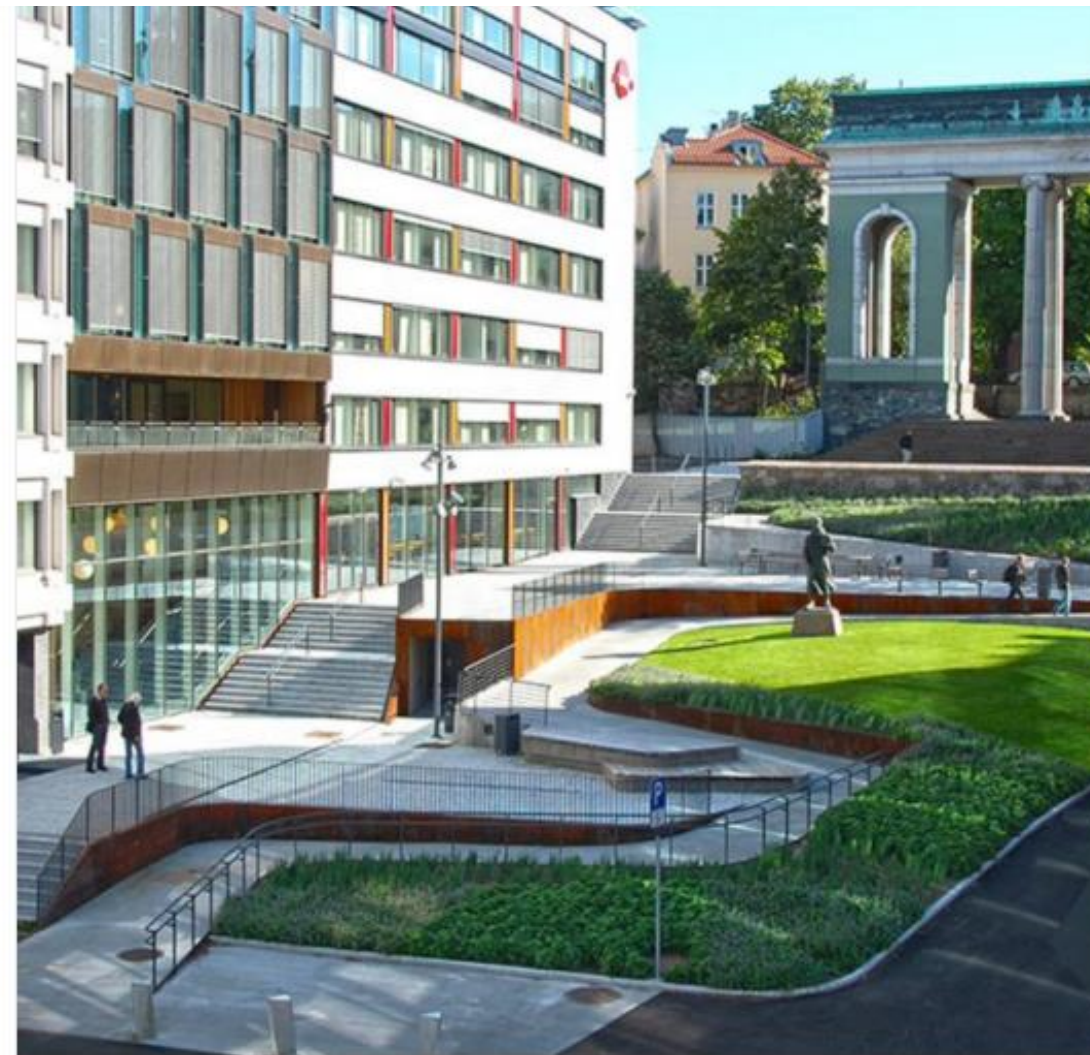
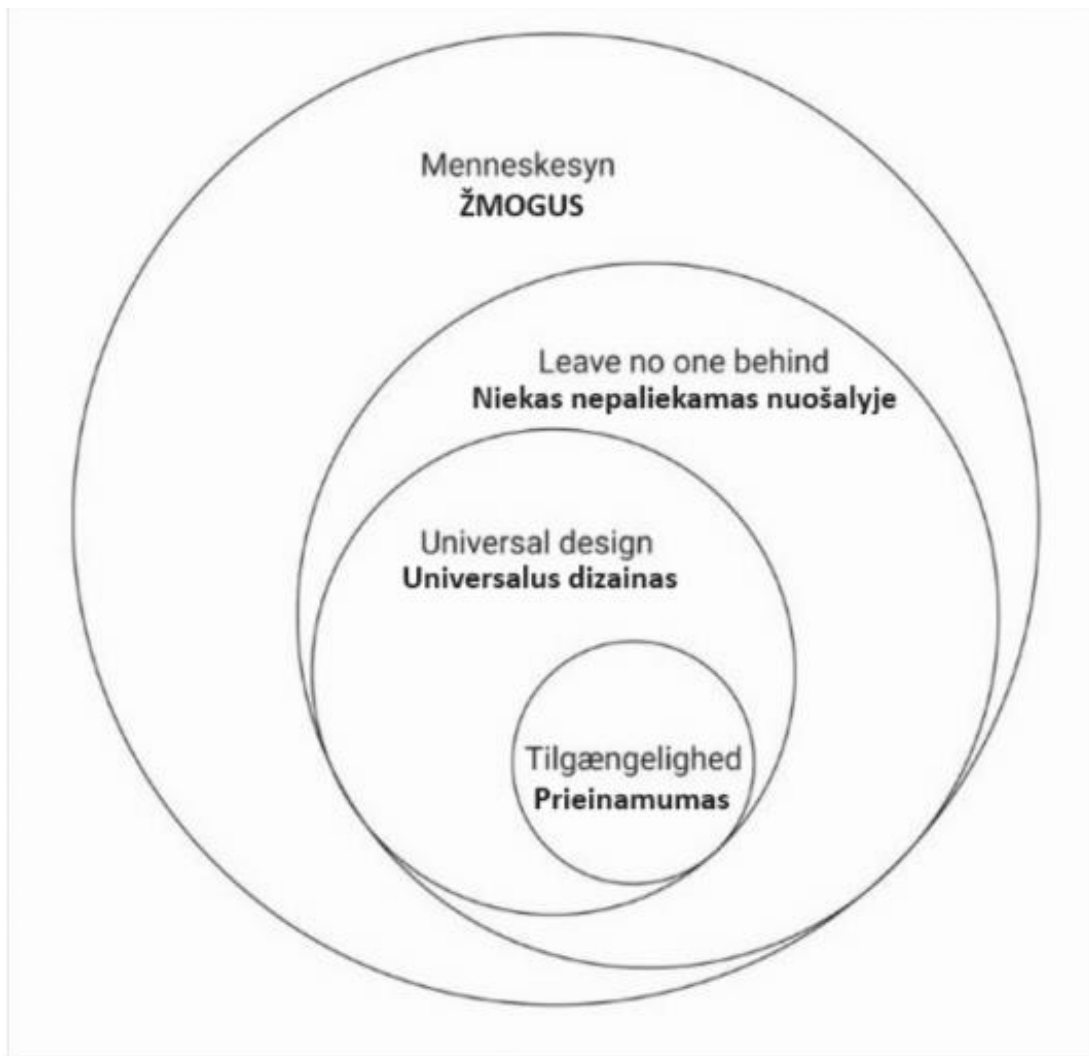
**UD = funkcionalus
projektavimas = procesų
optimizavimas =
pasitenkinimas.**

Komercinės vertės supratimas.

**Mokslu bei žmonių
patirtimi grįstos
taisyklės = visiems
naudingi
sprendimai**

* Pagal Prof. Clarcsono apibendrintus etapus, sukurtus Kembridžo inžinerijos projektavimo centro per 12 metų UD tyrimus

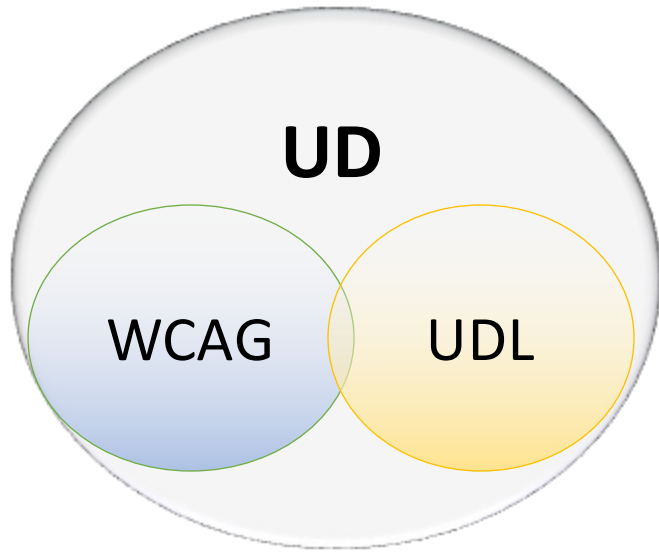
„Nepalikti nė vieno“ – ar užtikrinome, kad niekas neliks nuošalyje?

Universalaus dizaino ir mąstysenos „Nepalikti nė vieno užnugaryje“ ryšys.

Iliustracija: Camilla Ryhl.

UD principai

Universalus ugdymo aplinkos dizainas

Universalus dizainas ugdymuisi

Ugdymo universalus dizainas

Švietimo universalus dizainas

Universalus švietimo dizainas

Principas

UD 1. Teisingas naudojimas

UD 2. Lankstumas naudojant

UD 3. Paprasta ir intuityvi

UD 4. Suvokiama informacija

UD 5. Paklaidos tolerancija

UD 6. Mažas fizinis krūvis

UD 7. Privažiavimo ir naudojimo dydis ir erdvė

UD švietime 1. Įvairios įtraukimo priemonės

UD švietime 2. Keli vaizdavimo būdai

UD švietime 3. Daugybė veiksmų ir išraiškos priemonių

WCAG 1. Suvokimas

WCAG 2. Veikimas

WCAG 3. Suprantamumas

WCAG 4. Tinkamumas

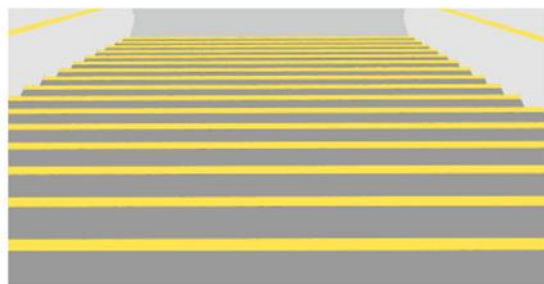
ARCHITEKTŪRA

ŠVIETIMAS

INFORMACIJA,
TECHNOLOGIJOS

Universalaus dizaino principų taikymo supratimas per praktiką

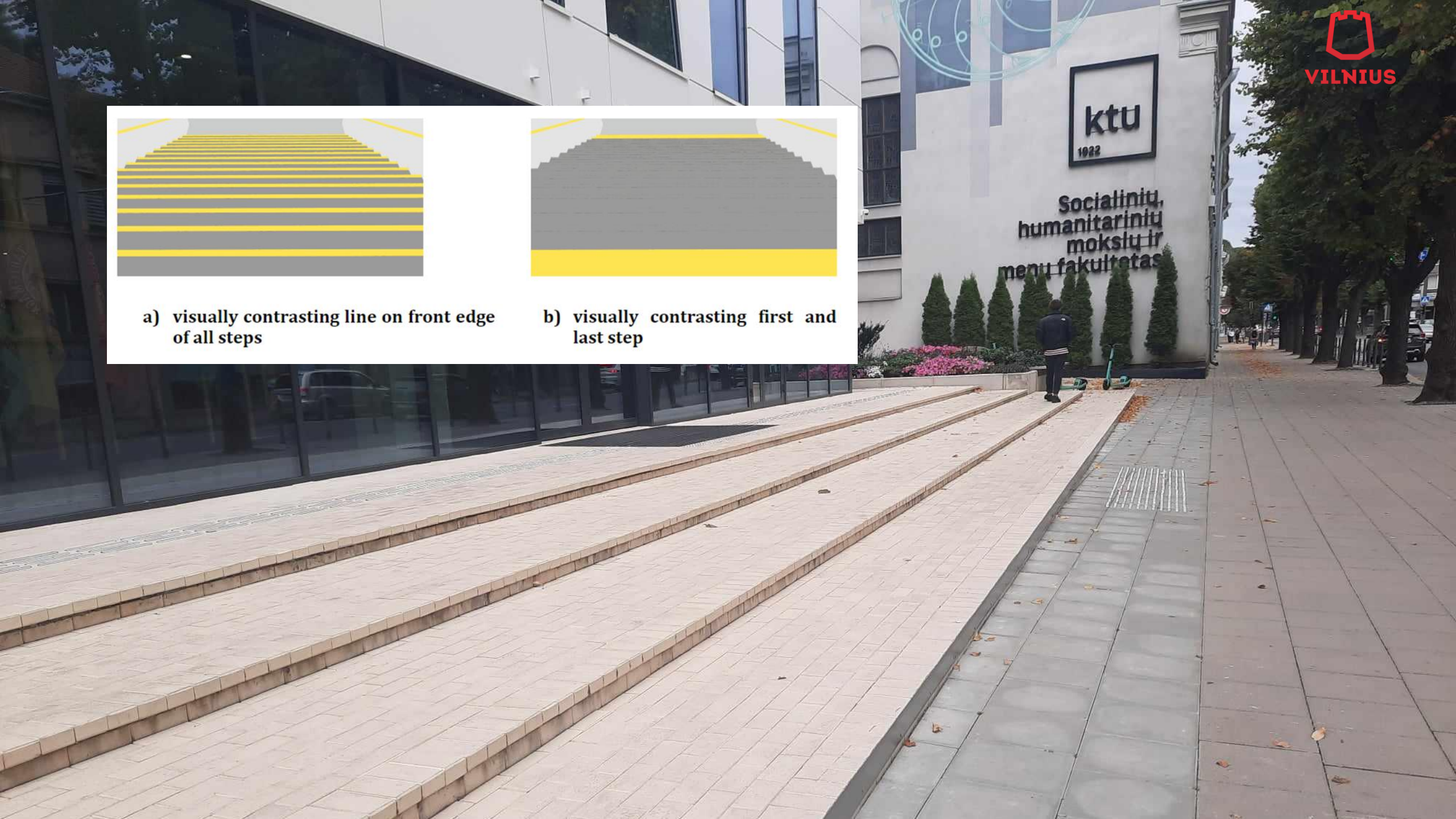

a) visually contrasting line on front edge of all steps

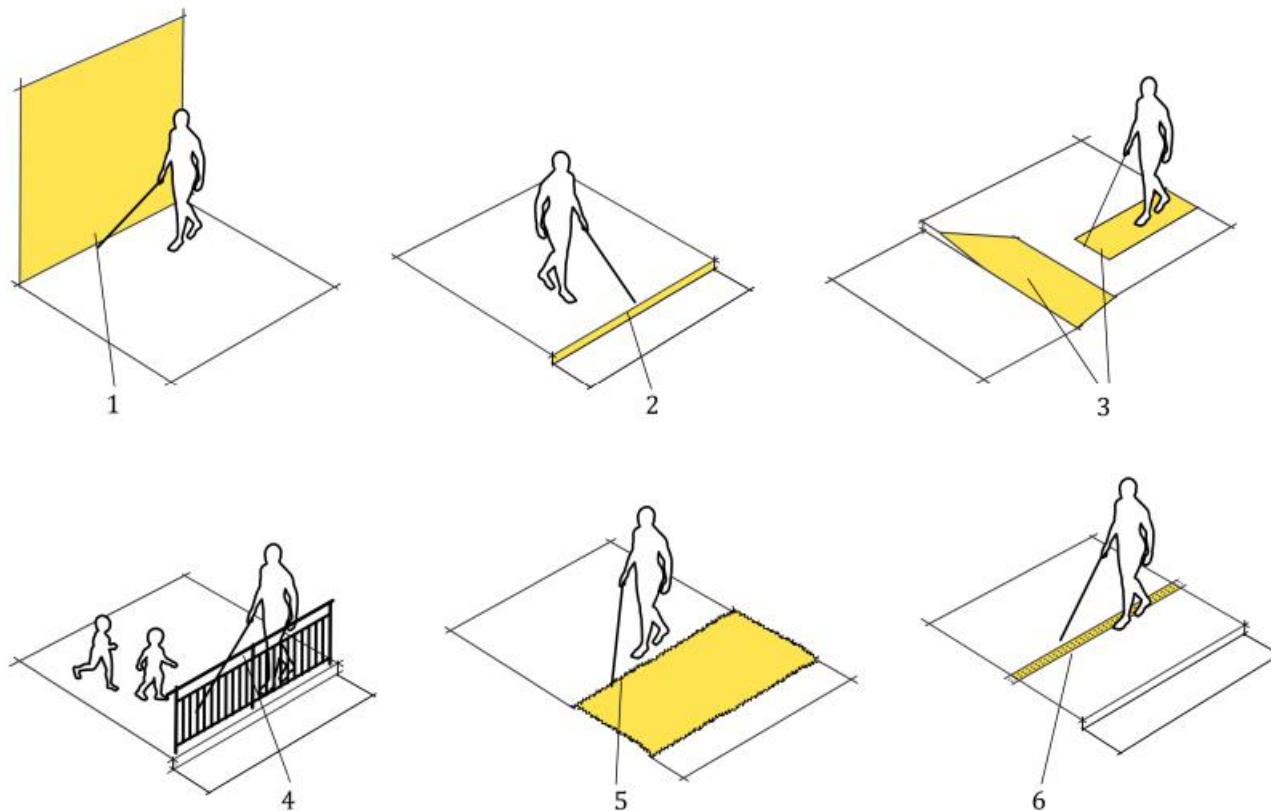
b) visually contrasting first and last step

VILNIUS

CEN/TR 17621:2021 (E)

2023-12-05

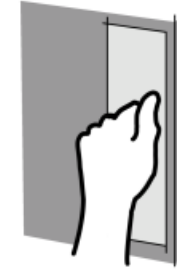
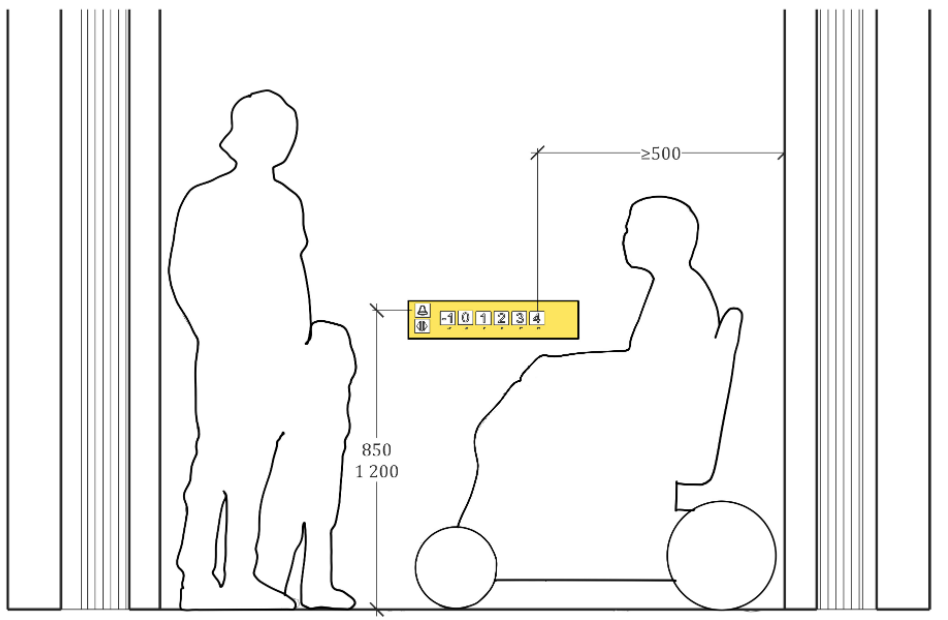
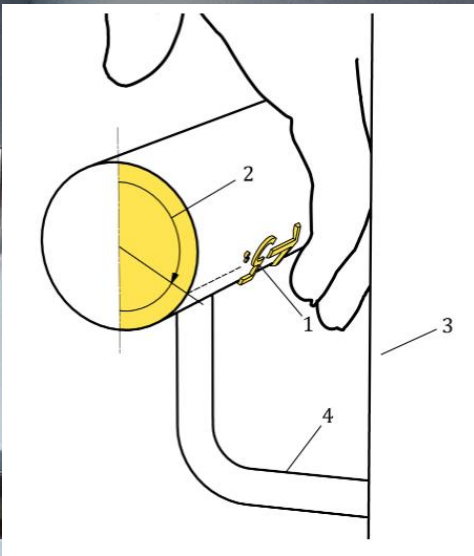

Figure 62 — Examples of door lever handle, pull handle and push plate that may/can be operated easily with a closed fist. Incorrect solution: knob type handle

2023-12-05

22

Statinių atitikimo universalaus dizaino principams vertinimo metodika

Vertinimo metodika priklauso nuo to kas vertina

UD principai

1. Visų lygybės

ta pačia aplinka ir produktais gali naudotis ir ribotus funkcinis gebėjimus turintys asmenys, tai yra jie neišskiriami iš visų kitų. Gaminiai ir statiniai suprojektuojami taip, kad jie atrodytų patraukliai ir estetiškai.

2. Lankstumas

galimybė tą patį naudojamą dalyką prisitaikyti pagal individualius poreikius (pvz., reguliuoti aukštį)

3. Paprastas ir intuityvus naudojimas

lengvai suprantama, kaip naudotis daiktu, orientuotis aplinkoje

4. Tinkama informacija

pakankamai informacijos ir ši informacija pateikiama įvairiomis reikiomomis formomis, įskaitant brailio raštą, lengvai suprantama kalba, garsinę informaciją ir pan.

5. Tolerancija klaidoms

nėra tikimybės patirti žalą ar orumo pažeminimą

6. Mažiausios jėgos sąnaudos

aplinka ir produktais gali pasinaudoti ir mažesnę fizinę jėgą turintys asmenys

7. Optimalus dydis ir erdvė

tinkamas erdvių, statinių ir produktų plotis,

Siekiai

1. Body fit

Tinka įvairių kūno sudėjimo ir gebėjimų žmonėms.

2. Komfortas

poreikių patenkinimas žmogaus funkcionalumo ribose

3. Suvokimas

Užtikrinti, kad svarbi informacija būtų lengvai suvokiama.

4. Naudojimo supratimas

intuityvus, aiškus ir nedviprasmiškas naudojimas

5. Sveikata

Prisidėti prie sveikatos stiprinimo, ligų išvengimo ir apsaugos nuo traumų

6. Socialinė integracija

Su visomis žmonių grupėmis elgiamasi oriai ir pagarbiai.

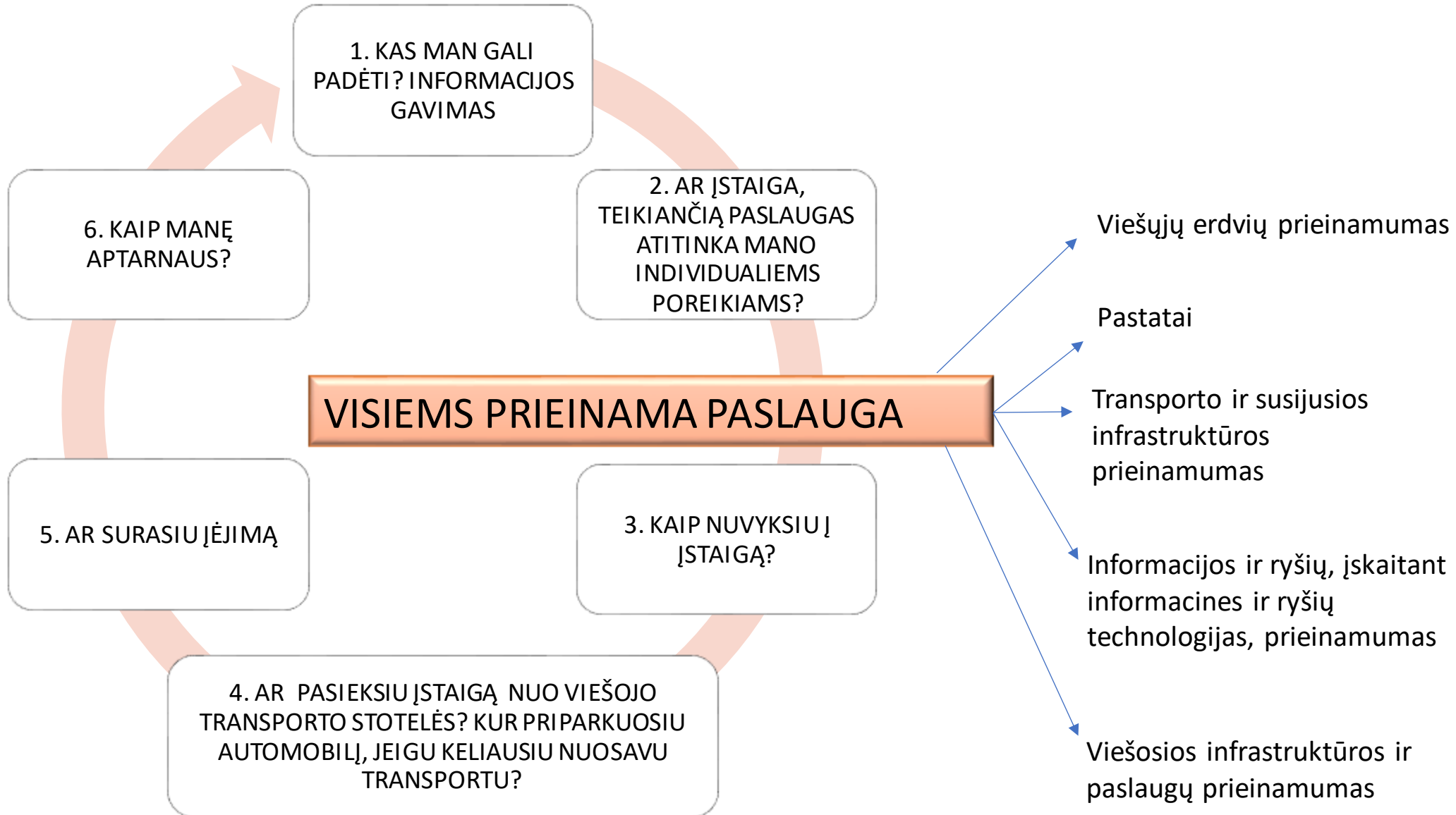
7. Personalizavimas

Galimybė visiems išreikšti individualius poreikius bei būti išgirstiems

8. Kultūrinis tinkamumas

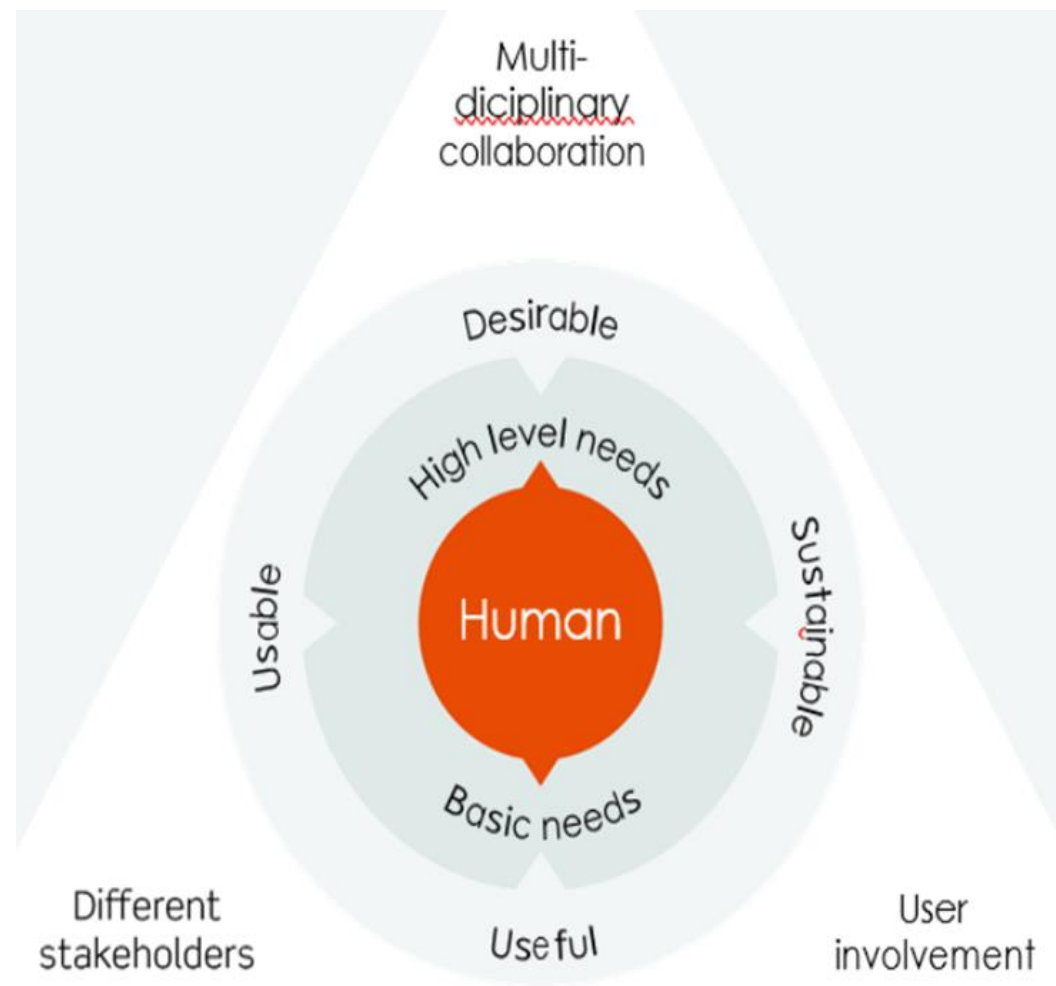
Gerbti ir stiprinti kultūrinės vertybes bei įvairių projektavimo projektų socialinį ir aplinkos kontekstą.

Kliento kelias

UD proceso reikalavimai

- Vartotojų dalyvavimas
- Skirtingų suinteresuotų šalių įtraukimas
- Tarpdisciplininis bendradarbiavimas

Vintas Cerfas – interneto ir el. pašto kūrējas

Jerrold's new Universal TV Remote Control

longgonegeek

Nuotolinio valdymo pultai iš pradžių buvo skirti riboto judumo žmonėms.

The Hottest New Product Since The Calculator...

■ **Makes every set on your floor a remote control model**

- Universal—Attaches to any set in minutes
- Changes channel instantly and fine tunes
- Turns set on/off

□ Silent push-button varactor—diode tuning—12 channels

- Amplifies signal and eliminates direct pick up ghosts
- For homes, apartments, bars, hotels/motels, schools, hospitals and nursing homes.

Packaged in a sturdy, colorful, self-selling carton

JERROLD
a GENERAL INSTRUMENT company

HEADQUARTERS & EASTERN OFFICE 200 Witmer Rd., Horsham, Penna. 19044, (215) 674-4800
SOUTHERN OFFICE 1 Perimeter Place, Suite 101, Atlanta, Georgia 30339, (404) 432-3102
WESTERN OFFICE 1255 Veterans Blvd., Redwood City, Calif. 94063, (415) 365-5050
MIDWESTERN OFFICE 1334 Atlantic Street, North Kansas City, Mo. 64116, (816) 842-1555

2023-12-05

... for more details circle 122 on Reader Service Card

kasdien naudojamės pastovaus greičio palaikymo sistema,
nežinodami, kad ją išrado inžinierius Ralph Teetor

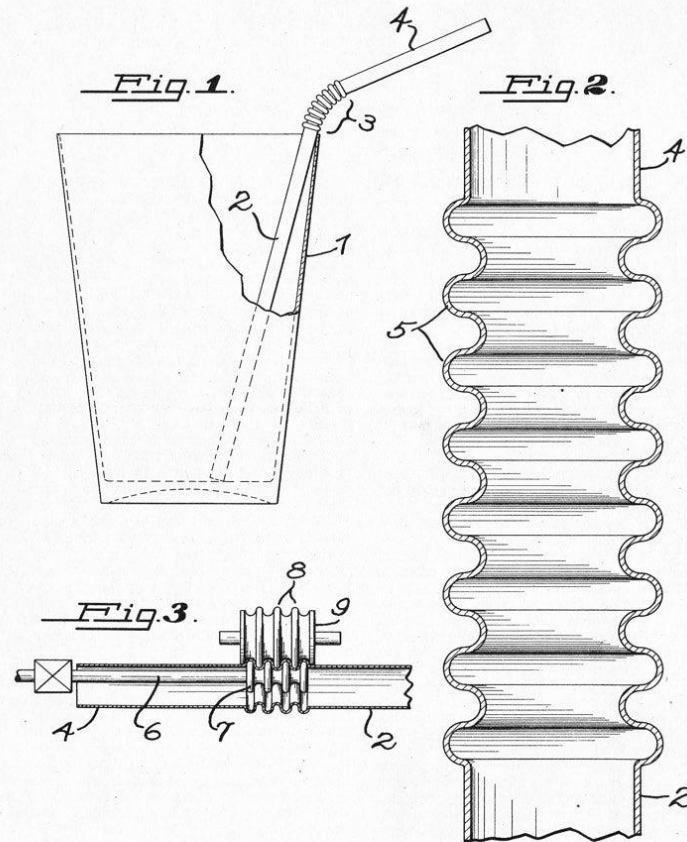
Sept. 28, 1937.

J. B. FRIEDMAN

2,094,268

DRINKING TUBE

Filed Nov. 7, 1936

INVENTOR,

JOSEPH BERNARD FRIEDMAN.

BY

Lippincott & Metcalf

ATTORNEYS.

Josephas Friedmanas
sugalvojo sulenkiamą
šiaudelį, nes jo dukra
negalėjo pasiekti pieno
kokteilį

EMPATIJA
(Empathize)

APIBŪDINIMAS
(Define)

IDĒJOS
GENERAVIMAS
(Ideation)

PROTOTIPAS
(Prototype)

TESTAVIMAS
(Test)

APVERSTAS
PROTOTIPAS
(Iterate the
prototype)

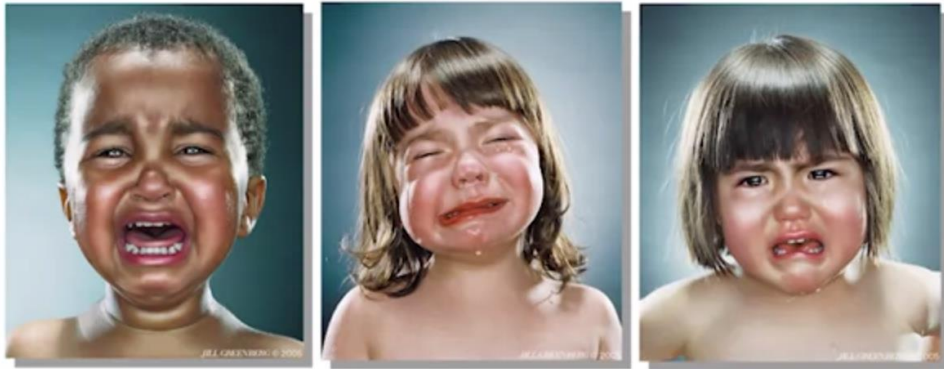

ģķvēpta M. Leung & N. Stelman , Toronto universitetas, Kanada, 2020

Empatija

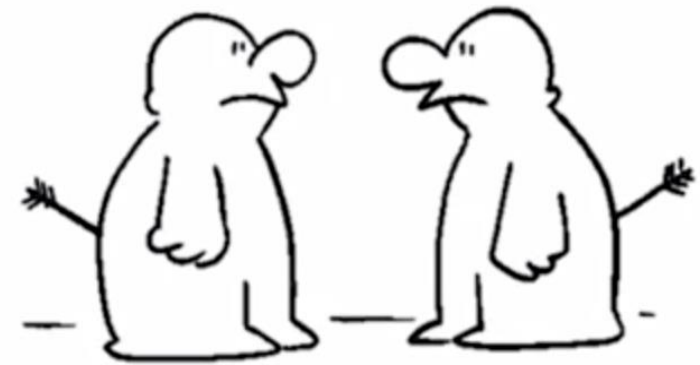
Emocinė empatija

Nurodo pojūčius ir jausmus, kuriuos patiriame reaguodami į kitų emocijas

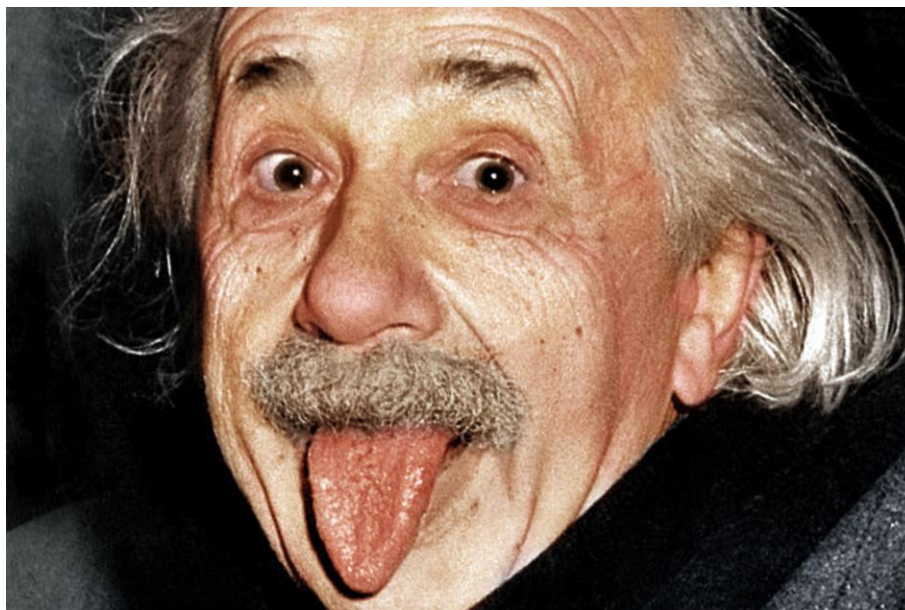

Pažintinė empatija

Nurodo mūsų gebėjimą atpažinti ir suprasti kitų žmonių požiūrius, psichikos modelius ir psichologines būsenas

„Aš tikrai žinau ką jauti“

„Jeigu turėčiau vieną valandą pasauliui išgelbėti, 55 minutes skirčiau problemos suvokimui ir apibrėžimui, o likusias 5 skirčiau jai išspręsti“.

A. Einšteinas

Poreikio nustatymas ir naujų įžvalgų suradimas

Poreikis prasideda nuo veiksmazodžio

Poreikis nėra sprendimas

sprendimas - daiktavardis

TRIPS Co-Design for All Toolkit

The TRIPS Co-design for All toolkit provides an overview of the main methods that have been co-created and piloted with seven participating cities in the TRIPS project as training materials. These materials synthesise the results of 2.5 years of engagements and the journey in co-creating a methodology to engage persons with disabilities in the design of accessible public transport.

The toolkit is constituted by exercises, templates and guidelines that have been co-created and continuously iterated throughout the project. These materials are organised into six modules, each representing a phase of the end-to-end design process the groups went through in the project.

Identify who needs to be involved in your project

Create an identity and a vision statement as a group

Come up with a change proposition as a group

Create a research plan and set up a collaborative working structure

Identify a problem to address and define a clear scope for action

Documenting and communicating your work

Ideali vakarienė. 1 žingsnis (10 min.)

Papasakok apie **geriausią** tavo gyvenime vakarienę

pastabos

Papasakok apie **blogiausią** tavo gyvenime vakarienę

pastabos

Ideali vakarienė. 2 žingsnis (10 min.)

Įsigilinimas

Papasakok daugiau apie aplinką?

Papasakok daugiau apie?

Kodėl tai yra svarbu?

Ką norėtum pakeisti?

Ideali vakarienė. 3 žingsnis (5 min.)

Įsigilinimas

Individualiai apmąstykite tai, ką girdėjote, ir nustatykite nepatenkintą poreikį

kai kalbama apie _____
situacija *pasakotojo vardas*

Fizinis, emocinis, socialinis poreikis

Pavyzdžiui,

Kai kalbame apie šventinę vakarienę su šeima, Vardenis jaučiasi šiek tiek išskirtinis ir nevisavertis, nes tam, kad būti kartu su šeima, artimieji turi ieškoti jo poreikiams pritaikytą kavinę arba nešioti jį ant rankų. O jeigu ir randa pritaikytą vietą, dažniausiai jis turi būti su sauskelnėmis, nes pritaikytas tualetas yra didelė retenybė. (Fizinis poreikis)

Ideali vakarienė. 4 žingsnis (10 min.) *idėjų generavimas*

Nupiešk 8 idėjas

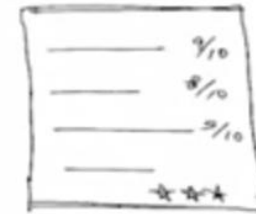
APP

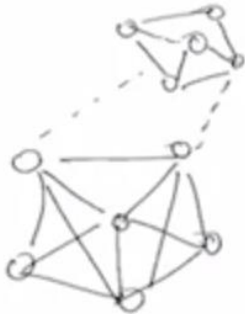
AUGMENTED REALITY
MEETINGS

BRAINSTORMING
ROOMS

INCENTIVES /
KPIs

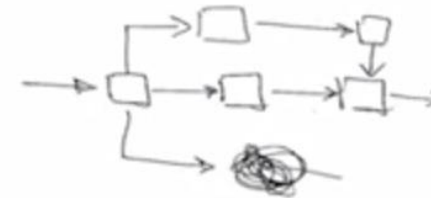
ORG MODELS

EVENTS

POLICIES

PROCESSES

Ideali vakarienė. 5 žingsnis (10 min.) *prototipo testavimas*

Pasidalink savo idėjomis ir paklausk....

Kas tau patinka kodėl?

Kas nepatinka Kodėl?

Ką norėtum pakeisti, padaryti geriau kodėl?

Ideali vakarienė. 6 žingsnis (10 min.)

naujas sprendimas

Remdamiesi surinktais atsiliepimais, nupieškite kitą prototipą. Galite keisti, derinti idėjas arba sukurti naujas.

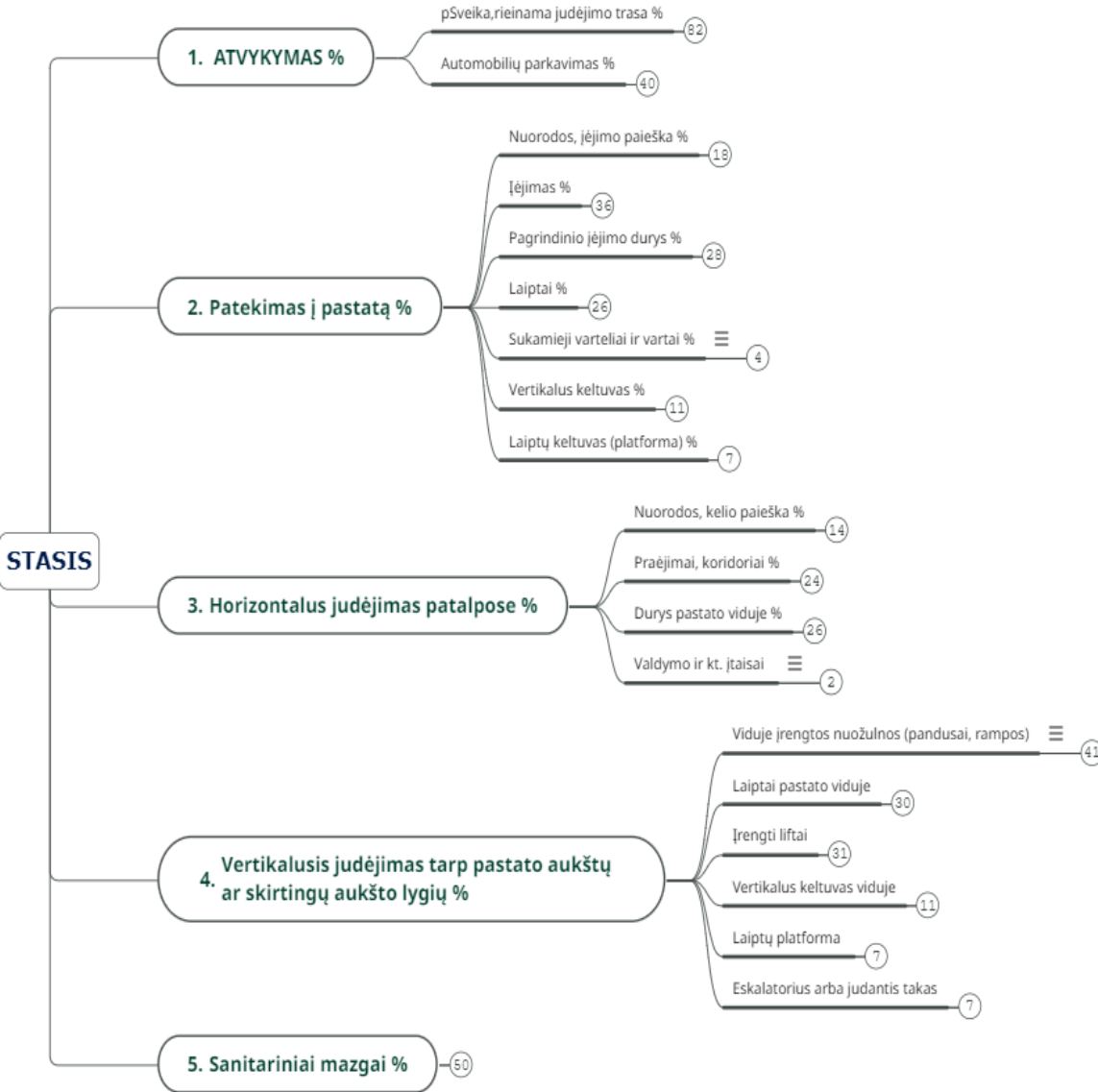
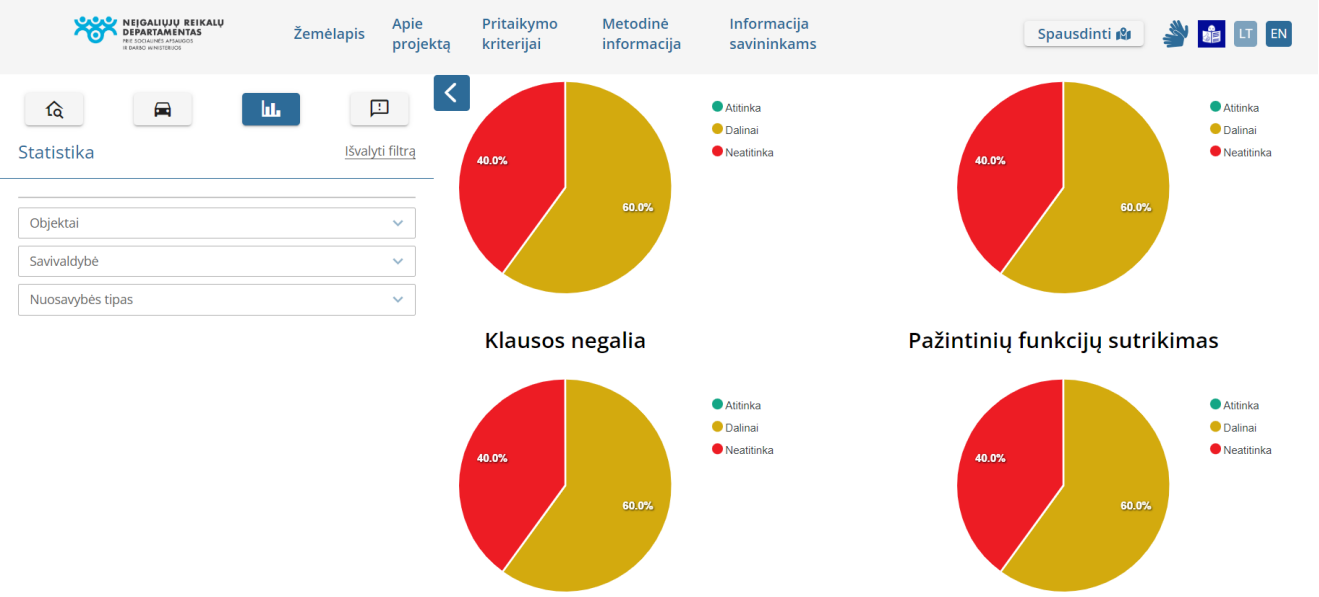
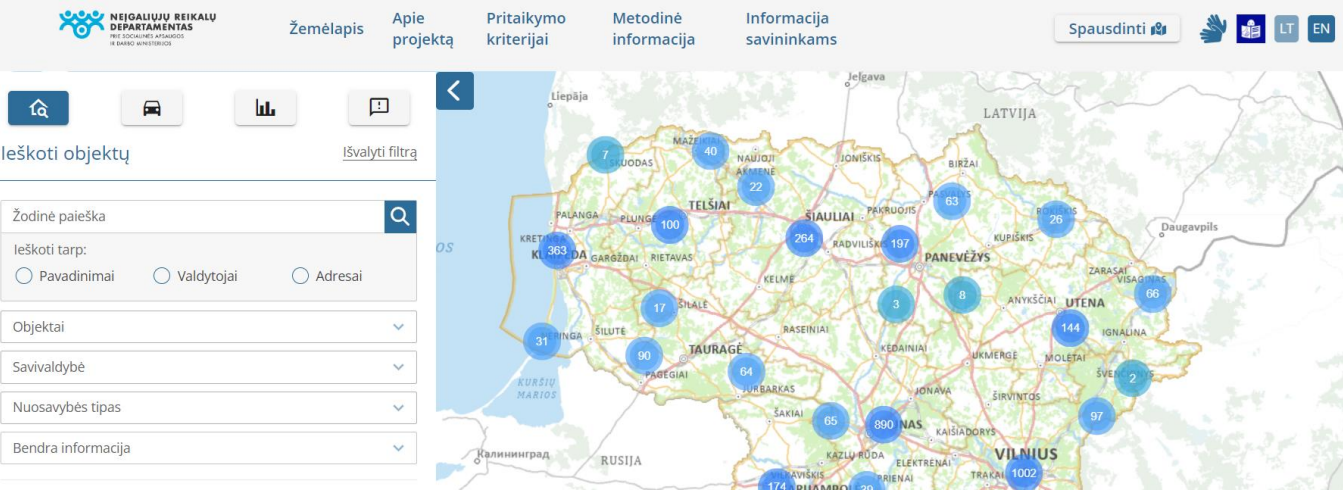
Pasakojimas

Remdamiesi surinktais atsiliepimais, papasakokite istoriją

STASIS.LT vertinimo metodikos pristatymas

STASIS.LT pristatymas

Išsaugoti

Siųsti

Atvykimas

Prieinama judėjimo trasa

Ar prieinamas judėjimo takas yra aiškus?

Aiškus prieinamas judėjimo takas su pastatytais ar natūraliais kreipiamaisiais elementais ☐

Nesant pastatų ar natūralių elementų, naudojami taktiliniai paviršiaus rodikliai ☐

Papildoma informacija

Dėkoju už dėmesį
Ana Staševičienė
ana.staseviciene@gmail.com
Mob.: 865527700